

workers.]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*. 2016. № 32. pp. 155–164. [in Ukr.].

26. *Trudove pravo Ukrainy: Akademichnyi kurs* [Labor law of Ukraine: Academic course]: pidruch. ; za red. P. D. Pylypenka. 4-te vyd. Kyiv : In Yure, 2010. 536 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Lilia Zolotukhina. Current trends and problems of multiple jobholding legal regulation.

An analysis of the latest changes in the positive legal regulation of multiple jobholding in the labor law of Ukraine is held. It's been ascertained that the changes in question are a manifestation of the general trend of modern legal policy of Ukraine favoring deregulation, optimization and liberalization of labor relations and multiple jobholding relations in particular. The analysis takes into account the historical context of the legal regulation of multiple jobholding, which consists, in particular, in the fact that the canceled norms mostly reflected the soviet approach to multiple jobholding.

Providing a legal definition of multiple jobholding at the law level has been positively evaluated. An improved version of this definition is proposed as it takes into account the irrelevance of such a feature of multiple jobholding as performing additional jobs in the time free from the main job. The cancellation of a number of bans and restrictions on multiple jobholding (in particular, bans on multiple jobholding for some categories of employees; the possibility of establishing additional local restrictions on multiple jobholding; limitation of working hours for multiple jobholding), as well as the cancellation of the discriminatory grounds for dismissing multiple jobholding workers, have also been positively evaluated. These changes correspond to the constitutional right to work, the principles of rule of law and equality. At the same time, in the course of legislative changes, a number of legal norms were lost, while those norms: used to be beneficial for the employees interests; used to perform a synchronization of parallel labor relations on annual leaves during multiple jobholding; and also used to draw some types of additional work out of the scope of multiple jobholding regulations. Therefore, it is suggested to consider restoration of such norms in the current labor legislation.

Keywords: *multiple jobholding, prohibition, restriction, dismissal, working hours, annual leave, wages.*

УДК 347.961

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-164-171

Ігор ПАСТУХ[©]

доктор юридичних наук, професор
(Національна академія внутрішніх
справ, м. Київ, Україна)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕННЯ У ПРАВІ ВЧИНЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ

Розглянуто зміст положень законодавства України про нотаріат стосовно обмеження у праві вчинення нотаріальних дій. Встановлено, що закріплені у ст. 9 Законі України «Про нотаріат» норми не відповідають тим вимогам, заборонам та обмеженням, що встановлені Законом України «Про запобігання корупції» до нотаріусів як осіб, які надають публічні послуги, на яких поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у професійній діяльності під час вчинення нотаріальних дій. Основні пропозиції у статті стосуються змін та доповнень профільного закону про нотаріат з метою узгодження його з положеннями антикорупційного законодавства.

Ключові слова: *обмеження у праві вчинення нотаріальних дій, нотаріальні дії, нотаріальна діяльність, особистий інтерес, приватний інтерес.*

Постановка проблеми. Відповідно до чинного законодавства про нотаріат на нотаріусів покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії з метою надання їм юридичної вірогідності. Від нотаріуса очікується, що вони мають бути неупередженими та об'єктивними у кожній нотаріальній дії, яку вони здійснюють. З цією метою законодавством встановлені обмеження у праві вчинення нотаріальних дій, проте зміст таких обмежень, встановлених

© І. Пастух, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5889-7055>

igordp76@gmail.com

у профільному законі, є достатньо вузьким та не відповідає законодавству про запобігання корупції, що регулює порядок дій у разі виникнення конфлікту інтересів, який може бути, коли нотаріус має додаткові інтереси, такі як отримання фінансової чи матеріальної вигоди від нотаріальних дій або навіть нематеріальну зацікавленість. Нотаріус, який діє з власних інтересів, може поставити під загрозу довіру до нотаріальної дії та викликати сумніви щодо неї та ставить під загрозу саму довіру до цього публічного інституту. Уникнення конфлікту інтересів повинно забезпечувати належне здійснення нотаріальної діяльності. Проте суперечності між законами та підзаконними актами про нотаріат, запобігання корупції не сприяють однаковому розумінню сутності обмежень у праві здійснення нотаріальних дій.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питанням, пов'язаним із правовим регулюванням здійснення нотаріальної діяльності, приділяли увагу такі науковці, як В. Баранкова, Л. Єфіменко, В. Клемпарська, В. Комаров, Т. Курило, І. Левченко, М. Черниш, Л. Ясінська та ін. Однак вказані наукові праці окреслену проблематику висвітлюють в аспекті розгляду більш загальних питань, а зазначені обмеження у праві здійснення нотаріальних дій як об'єкта комплексного правового регулювання не досліджувались, ця проблема залишається не до кінця розробленою та вимагає відповідного наукового реагування та правового регулювання.

Мета статті – дослідити сучасний стан та визначити напрями удосконалення правового регулювання обмеження у праві вчинення нотаріальних дій.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомим у сфері нотаріату є прислів'я: чим більше нотаріусів, тим менше суддів. Воно означає, що чим краще нотаріус вчиняє нотаріальні дії (перевіряє та тлумачить бажання сторін під час укладання договору, формулює відповідні положення згідно із законодавчими вимогами), тим менша ймовірність звернення до суду з метою захисту своїх прав, менший ризик того, що нотаріальний документ стане приводом для судових позовів. Саме тому нотаріус не має права засвідчувати правочини, заборонені законом, зобов'язаний установити особу, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, переконатися в її цивільній дієздатності, перевірити повноваження представника і особисто з'ясувати їх бажання та наміри.

Такі вимоги встановлені законом, а їх недотримання тягне за собою, крім юридичної відповідальності, професійну відповідальність нотаріуса (нотаріальної діяльності нотаріуса може бути зупинена або припинена). Нотаріус є публічною особою, уповноваженою посвідчувати правочини, зберігати та видавати копії, свідоцтва тощо. Акт, складений нотаріусом, є публічним документом, оскільки нотаріус уповноважений посвідчувати його (отже, він є представником держави з делегованими повноваженнями). Цей документ має особливу юридичну силу: твердження, посвідчені в нотаріальному документі, вважаються правдивими, якщо не було доведено їх фальсифікацію.

Нотаріус є однією з найстаріших правничих професій. Оскільки більшість людей історично були неписьменними, торговцям і купцям потрібен був хтось, хто б записував угоди. І тому Папа Римський – голова єдиної, найбільш грамотної верстви населення на той час – призначав нотаріусів, як правило, з духовенства. Не дивно, що державні нотаріуси навчаються питанням, пов'язаним з римським правом, яке все ще є основою багатьох цивільних і кодифікованих правових систем у всьому світі.

Сьогодні закон передбачає вчинення нотаріальних дій щодо тих подій і договорів, для яких необхідно гарантувати максимальний ступінь законності, оскільки такі дії вважаються юридично значущими і можуть бути юридичними фактами, на підставі яких виникають, змінюються та припиняються суспільні відносини.

Специфікою нотаріальної діяльності є її правове регулювання. Нотаріат як публічний інститут поєднує елементи державного регулювання та професійного самоврядування. Контроль за діяльністю нотаріуса здійснюють не тільки професійне самоврядування нотаріусів в особі Нотаріальної палати України та її органи, але і Міністерство юстиції та його підрозділи.

Відповідно до ст. 2-1 Закону України «Про нотаріат» державне регулювання нотаріальної діяльності полягає у встановленні умов допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності, порядку зупинення і припинення приватної нотаріальної діяльності, анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю; здійсненні контролю за організацією нотаріату, проведенням перевірок організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні органів та осіб, які вчиняють

нотаріальні дії, здійснюють контроль за організацією нотаріату, проводять перевірки організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами; встановленні переліку додаткових послуг правового і технічного характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, та встановленні розмірів плати за їх надання державними нотаріусами; встановленні правил професійної етики нотаріусів. Контроль за організацією нотаріату, перевірка організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства здійснюються Міністерством юстиції України та його територіальними органами» [1].

Крім того, у статті 9 цього Закону закріплені обмеження у праві вчинення нотаріальних дій. Зміст їх полягає в тому, що нотаріус не має права вчиняти нотаріальні щодо себе і від свого імені, на ім'я і від імені свого чоловіка чи своєї дружини, його (її) та своїх родичів (батьків, дітей, онуків, діда, баби, братів, сестер), а також на ім'я і від імені працівників даної нотаріальної контори, працівників, що перебувають у трудових відносинах з приватним нотаріусом. Також визначені наслідки порушення цієї норми – такі нотаріальні дії є недійсними.

Зазначені обставини, пов'язані із конфліктом інтересів у діяльності нотаріуса, який обмежується такими приватними інтересами, як вчинення нотаріальних дій:

- на своє ім'я і від свого імені;
- на ім'я і від імені свого чоловіка чи своєї дружини, його (її) та своїх родичів, при чому про яких саме братів та сестер йдеться Закон не конкретизує;
- на ім'я і від імені працівників нотаріальної контори, з якими нотаріус (при цьому тільки приватний) перебуває у трудових відносинах.

Водночас сфера приватного інтересу у цьому поки контексті може бути значно ширша. Вона може охоплювати ситуації, коли нотаріус має пряму фінансову або бенефіціарну зацікавленість у нотаріальному посвідченні документа; вказується як вигодонабувач фінансової операції або іншого правочину. Цікавим також є той факт, що обмеження у праві вчинення нотаріальних дій на цій підставі нормотворець відносить до правил професійної етики нотаріуса, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 07.06.2021р. № 2039/5 [2]. Принципами професійної етики визначені такі: публічності, незалежності та неупередженості, законності, доступності, безпосередності, нотаріальної таємниці та конфіденційності, чесності, сумлінності, поваги до професії. Одним із проявів принципу неупередженості нотаріуса полягає у недопущенні можливості впливу особистих інтересів, інтересів заінтересованих осіб на виконання ним своїх обов'язків. При цьому нотаріус має запобігати виникненню конфлікту інтересів і вживати заходів врегулювання у разі його виникнення. Тобто правила професійної етики більш широко тлумачать розглядуване обмеження у праві вчинення нотаріальних дій, ніж це передбачено профільним законом.

До розгляду положень ст. 9 Закону України «Про нотаріат» можна підійти і з іншого боку. Тож відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» нотаріуси віднесені до осіб, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а саме особи, які надають публічні послуги. І саме на цю категорію осіб відповідно до ч. 1 ст. 28 цього Закону поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів [3]. При цьому треба наголосити, що у Законі «Про нотаріат» жодної згадки про те, що на нотаріусів діє Закон «Про запобігання корупції» немає.

У чому ж різниця між закріпленим у ст. 9 Закону обмеженням у праві вчинення нотаріальних дій та конфліктом інтересів, що визначений антикорупційним законодавством. Конфлікт інтересів визначається як суперечність між приватним інтересом особи та її службовими іншими повноваженнями, що впливає або може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час їх виконання. Обов'язковими складовими конфлікту інтересів виступають службові повноваження, приватний інтерес та суперечність між ними, що впливає на неупередженість їх виконання. З приводу проблеми наявності службових повноважень у осіб, що надають публічні послуги вже згадувалось в юридичній літературі [4]. Зупинимось більш детально на приватному інтересі, який визначений Законом як «будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими

стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях» [3]. Як бачимо, межі приватного інтересу, які має враховувати нотаріус під час вчинення нотаріальних дій, значно ширші, ніж ті, що закріплені у спеціальному законі. Навіть сфера сімейних стосунків, на яких акцентовано у ст. 9 Закону «Про нотаріат», є вузькою за положення сімейного законодавства (де визнається, що сімейні відносини охоплюють значно ширше їх коло: подружжя, батьки та діти, усиновлювачі та усиновлені, баба, дід, прабаба, прадід, внуки, правнуки, рідні брати та сестри, мачуха, вітчим, падчерка, пасинок, двоюрідні брати та сестри, тітка, дядько, племінниця, племінник та інші члени сім'ї та родичі за походженням), і ще вузьча, ніж антикорупційне, в якому, крім сімейних стосунків у більш широкому розумінні, наявні особисті, дружні та інші позаслужбові стосунки. Наприклад, дружні стосунки нотаріуса законом не урегульовані, відсутній перелік осіб, стосунки з якими можуть бути дружніми, проте йому доцільно уважно підходити до свого приватного життя з огляду на публічність професійної діяльності. У випадку існування приватного інтересу за участі таких осіб нотаріусам доцільно брати до уваги характер дружніх стосунків (зокрема кумівство), їх тривалість, періодичність спілкування та інші факти, які характеризують ступінь дружніх та особистих стосунків.

Як свідчать результати проведених спеціальних досліджень та опитувань у цій сфері, межі приватного інтересу нотаріуса дуже часто виходять за ті, що визначені законом про нотаріат:

1. Надання особистих переваг під час вчинення нотаріальних дій (66 % професійних нотаріусів і 75 % громадян). Це найбільш поширена і типова ситуація, в якій може виникнути як реальний, так і потенційний конфлікт інтересів. Нею охоплюються і такі незначні діяння, як надання права позачергового обслуговування, так і більш серйозні порушення, як то недотримання встановленого Законом порядку вчинення конкретної нотаріальної дії.

2. Виконання деяких адміністративних функцій щодо осіб, з якими у нотаріуса є приватний інтерес (34 % і 62 % респондентів відповідно). Цей випадок характерний переважно для діяльності завідувачів державних нотаріальних контор і нотаріальних архівів. Однак досить часто приватні інтереси виникають також і між нотаріусом та його помічником, або працівником, з яким він уклав трудовий договір.

3. Володіння цінними паперами, корпоративними правами, часткою у спільній власності тощо (46 % і 58 % відповідно). Досить часто нотаріуси лояльно ставляться до перевірки дотримання вимог чинного законодавства під час нотаріального посвідчення тих правочинів, щодо об'єкта яких у нотаріуса є певний приватний інтерес.

4. Виконання іншої незабороненої законом діяльності, у тому числі оплачуваної (61 % та 54 %). Частина четверта ст. 3 Закону України «Про нотаріат» встановлює для нотаріусів певні обмеження та заборони щодо роботи за сумісництвом. Водночас навіть зайняття незабороненою цією нормою діяльністю досить часто призводить до виникнення ситуацій потенційного конфлікту інтересів. Наприклад, це може виражатись у «лояльному» ставленні до роботодавця, в якого нотаріус працює за сумісництвом тощо.

5. Існування родинних чи дружніх стосунків із особами, які працюють в суміжних галузях чи сферах державного управління (75 % та 81 % відповідно). Останнім часом усе більшого поширення набуває така форма протиправної поведінки, яка передбачає залучення представників відразу кількох правничих професій, що полегшує вчинення деяких видів злочинів та іноді навіть унеможливує їх розкриття. Зокрема, це може бути протиправна спільна діяльність нотаріусів і працівників правоохоронних органів або адвокатів, або суддів тощо.

6. Наявність майнових зобов'язань чи особистих конфліктів, невіршених судових спорів (38 % та 45 % відповідно). Наявність неприязних стосунків чи особистих образ досить часто є причиною безпідставної відмови нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії або безпричинного затягування строків її вчинення, чи встановлення інших бюрократичних перешкод.

7. Володіння значним обсягом інформації, яка може бути використана з протиправною метою або з метою особистого збагачення (61 % та 82 % відповідно). Розголошення чи часткове розголошення інформації, яка стала відома нотаріусу у зв'язку з виконанням ним своїх професійних обов'язків, не завжди можна кваліфікувати як порушення нотаріальної таємниці, але треба розцінювати як реальний конфлікт інтересів [5, с. 153–154].

Чи повинен нотаріус бути неупередженим? Звісно так. Як особа, яка надає публічні послуги під гарантії держави, і якій довіряють, нотаріус повинен бути абсолютно неупередженим в кожній нотаріальній дії, яку він посвідчує або виконує. Якщо нотаріус має додаткові позапрофесійні інтереси — отримати матеріальну чи іншу вигоду — в угоді, що укладається, або в юридичній дії, це робить його неупередженість сумнівною. Незалежно від особистих стосунків, нотаріус не може вважатися неупередженим щодо члена сім'ї. Згодом може настати момент, коли нотаріально посвідчений для членів сім'ї документ потрібно буде пред'явити до суду і його не буде прийнято як в суді, так і в будь-якому іншому органі. Отже, очікується, що нотаріус буде чесним і неупередженим у своїй роботі, унікальне нотаріального посвідчення, в ситуаціях, коли є конфлікт інтересів, наприклад, матеріальна чи особиста вигода для нього чи члена його родини. Усі без винятку сімейні нотаріальні посвідчення здійснюються з елементами упередженості, тому всі вони містять нотаріальні конфлікти інтересів. Деякі випадки нотаріальних конфліктів інтересів серед родичів легко визначити, інші — ні.

Наприклад, правочин, у якому бере участь чоловік/дружина нотаріуса, або заповіт батьків нотаріуса, ймовірно, в якийсь момент принесе їм майнову вигоду. І те, і інше легко розпізнати як конфлікт інтересів, і нотаріуси нерідко беруть участь у таких очевидних конфліктних ситуаціях. Звісно, нотаріуси можуть запитати, чому вони не можуть нотаріально посвідчувати документи для членів сім'ї, коли правочини не мають до них жодного стосунку, і вони не отримують жодної вигоди від них? Чому батько не може нотаріально посвідчити юридично значущі дії свого сина чи дочки, сестри тощо? Головна причина відмовити членам сім'ї полягає в тому, що нотаріуси повинні бути неупередженими під час виконання своїх обов'язків. Винятків із вимоги професійної неупередженості немає. Причиною відмови членам сім'ї у нотаріальних діях полягає у можливому визнанні їх недійсними в майбутньому. Якщо документи нотаріально посвідчені щодо члена сім'ї, а потім представлені як докази у суді, їх доказова сила є недійсною і, як наслідок, важливі докази можуть бути втрачені. Ще одна причина, чому нотаріуси повинні відмовитись у вчиненні нотаріальних дій в умовах конфлікту інтересів, полягає в тому, що це захищає їх від негативних наслідків щодо себе. Очевидно, що нотаріуси знають своїх родичів краще за інших нотаріусів. І упереджене посвідчення нотаріальних документів родичів, природне бажання їм вірити та допомагати їм, зрештою може стати підставою для додаткової перевірки вчинених нотаріусом дій щодо члена сім'ї, який знав історію родича, який звернувся до нотаріуса.

По-різному урегульований антикорупційним та нотаріальним законодавством алгоритм дій нотаріуса у разі наявності конфлікту інтересів. В законі про нотаріат просто зазначено, що такі дії нотаріус «не вправі вчиняти». У Законі «Про запобігання корупції» визначено, що нотаріуси зобов'язані: 1) вживати заходів щодо недопущення виникнення конфлікту інтересів; 2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли він дізнався чи повинен був дізнатися про наявність у нього конфлікту інтересів безпосереднього керівника (для державних нотаріальних контор) або Національне агентство з питань запобігання корупції (приватний нотаріус); 3) не вчиняти нотаріальних дій; 4) вжити заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Так само різними є підходи щодо наслідків вчинення нотаріальних дій в умовах конфлікту інтересів. В першому випадку нотаріальні і притримані до них дії є недійсними (ст. 9 Закону «Про нотаріат»), в другому — рішення, ухвалені порушенням вимог Закону «Про запобігання корупції», підлягають скасуванню уповноваженою особою (органом) або можуть бути визнані незаконними в судовому порядку за заявою заінтересованої особи, а правочин може бути визнаним недійсним.

Як бачимо з наведеного, спеціальне законодавство про нотаріат та про запобігання корупції по-різному підходить до визначення змісту, видів та наслідків порушення обмеження у праві вчинення нотаріальних дій, пов'язаного із конфліктом інтересів. Поряд з цим треба зазначити, що Закон «Про нотаріат» є не єдиним нормативно-правовим актом, який визначає власні правила стосовно сфери приватного інтересу під час виконання професійних обов'язків, пов'язаних із наданням публічних послуг.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження», де зазначено, що державний виконавець, приватний виконавець не може виконувати рішення, якщо:

1) боржником або стягувачем є сам виконавець, близькі йому особи (особи, які разом проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки з виконавцем (у тому числі особи, які разом проживають, але не перебувають у шлюбі), а

також незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчм, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням виконавця), пов'язані з ним особи [6].

Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» забороняється надання аудиторських послуг, у разі якщо аудитор, суб'єкт аудиторської діяльності, його ключові партнери з аудиту, його власники (засновники, учасники), посадові особи та залучені до надання аудиторських послуг особи, включаючи працівників суб'єкта аудиторської діяльності та інших осіб, а також близькі родичі та члени сім'ї зазначених осіб:

1) є власниками фінансових інструментів, емітованих юридичною особою, фінансова звітність якої підлягає перевірці або мають суттєвий та прямиий інтерес в отриманні вигоди від юридичної особи, утворення без статусу юридичної особи, яким надаються аудиторські послуги, або юридичної особи, пов'язаної з такою юридичною особою спільною власністю, контролем та управлінням, крім тих, що належать такій юридичній особі опосередковано через інститути спільного інвестування;

2) беруть участь в операціях з фінансовими інструментами, емітованими, гарантованими або іншим чином підтримуваними юридичною особою, якій надаються аудиторські послуги, крім операцій в межах інститутів спільного інвестування;

3) перебували у трудових, договірних або інших відносинах з юридичною особою, якій надаються аудиторські послуги, що можуть призвести до конфлікту інтересів (ст. 10) [7]. Тут заборона проведення аудиту дещо ширша за попередні і стосується не тільки сімейних стосунків, але й особистого майнового інтересу.

Обмеження щодо проведення оцінки майна (ст. 8) суб'єктами оціночної діяльності стосується таких випадків, як: проведення суб'єктом оціночної діяльності-суб'єктом господарювання оцінки майна, що належить йому або оцінювачам, які працюють у його складі, на праві власності або на яке зазначені особи мають майнові права; проведення оцінки майна фізичної особи-замовника або керівників юридичної особи, яка є замовником оцінки, оцінювачем, який має родинні зв'язки з зазначеними особами, або суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання, керівництво якого має зазначені зв'язки; проведення оцінки майна своїх засновників (учасників) [8]. Як і в попередніх випадках коло приватного інтересу значно вужче, ніж визначено антикорупційним законодавством.

Подібні положення закріплені й щодо інших суб'єктів надання публічних послуг, де сфера їх приватного інтересу, визначена законом, становить лише частку, що задекларована у Законі «Про запобігання корупції».

Висновки. Аналіз норм Закону України «Про нотаріат» свідчить про те, що закріплене у ст. 9 цього Закону обмеження у праві вчинення нотаріальних дій стосується лише особистих (вчинення нотаріальних дій щодо себе і від свого імені) та, частково, сімейних (переважно прями родинні зв'язки) стосунків нотаріуса, які пов'язуються з конфліктом інтересів на рівні відомчого правового регулювання в частині порушення правил професійної етики, тимчасом як на нотаріуса як суб'єкта, щодо нього діють положення закону України «Про запобігання корупції» поширюються обмеження щодо запобігання конфлікту інтересів, приватний інтерес якого, як невід'ємна складова конфлікту, значно ширший, ніж це задекларовано у профільному законі, що не сприяє однозначному розумінню ситуації, коли нотаріус має утримуватись від вчинення нотаріальних дій у разі наявності приватного інтересу, який може вплинути на об'єктивність та неупередженість виконання ним своїх професійних публічних обов'язків.

З огляду на викладене пропонуємо в Законі України «Про нотаріат»:

1) статтю 1 доповнити частиною шостою такого змісту: «На нотаріусів поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції»;

2) частину 1 статті 5 поповнити абзацом 11 такого змісту: «додержуватися вимог законодавства у сфері запобігання і протидії корупції»;

3) статтю 9 доповнити частиною другою такого змісту: «На нотаріусів поширюються вимоги щодо запобігання та правила врегулювання конфлікту інтересів, встановлені Законом України «Про запобігання корупції». Терміни «потенційний конфлікт інтересів», «реальний конфлікт інтересів», «приватний інтерес» в цьому Законі вживаються у значенні, визначеному Законом України «Про запобігання корупції».

Список використаних джерел

1. Про нотаріат : Закон України від 2.09.1993 № 3425-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
2. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України : наказ Міністерства юстиції України від 07.06.2021 р. № 2039/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#n7>.
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n1793>.
4. Пастух І. Д. Особи, які надають публічні послуги та конфлікт інтересів. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали IV Міжнар. науково-практ. конф. (Київ. 12 груд. 2019 р.) : у 2 ч. / редкол.: В. В. Черней. С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 169–171. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/16393>.
5. Курило Т. С. Адміністративно-правові засади протидії корупції в сфері здійснення нотаріальної діяльності в Україні : монографія; за заг. ред. К. І. Чижмарь. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 176 с.
6. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
7. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
8. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.

Надійшла до редакції 02.06.2023

References

1. Pro notariat [On the notary]: Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/lavs/shov/3425-12> [in Ukr.].
2. Pro zatverdzhennia Pravyl profesijnoi etyki notariusiv Ukrainy [On the approval of the Rules of Professional Ethics of Notaries of Ukraine] : nakaz Ministerstva iustytisii Ukrainy vid 07.06.2021 № 2039/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/z0759-21#n7> [in Ukr.].
3. Pro zapobihannia koruptsii [On prevention of corruption] : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/1700-18#n1793> [in Ukr.].
4. Pastukh, I. D. (2019) Osoby, iaki nadaiut' publichni posluhy ta konflikt interesiv [Persons providing public services and conflict of interest.]. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsijnoi polityky v mizhnarodnomu vymiri* : materialy IV Mizhnar. nauk,-prakt. konf. (Kyiv. 12 hrud. 2019 r.) : u 2 ch. / redkol.: V. V. Chernej. S. D. Husariev, S. S. Cherniavsknn. Kyiv : Nats. akad. vnutr. Sprav, Part 1, pp. 169-171. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/16393> [in Ukr.].
5. Kurylo, T. S. (2018) Administratyvno-pravovi zasady protydii koruptsii v sferi zdiysnennia notarial'noi diial'nosti v Ukraini [Administrative and legal principles of anti-corruption in the field of notarial activities in Ukraine] : monohrafiia; za zah. red. K. I. Chyzhmar'. Kyiv : Vydavnychyj dim «Hel'vetyka», 176 p. [in Ukr.].
6. Pro vykonavche provadzhennia [On executive proceedings] : Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/1404-19#Tekht> [in Ukr.].
7. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytors'ku diial'nist' [On the audit of financial statements and audit activity] : Zakon Ukrainy vid 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/2258-19#Tekht> [in Ukr.].
8. Pro otsinku majna, majnovykh prav ta profesijnu otsinochnu diial'nist' v Ukraini [On evaluation of property, property rights and professional valuation activity in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 12.07.2001 № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/2658-14#Tekht> [in Ukr.].

ABSTRACT

Igor Pastukh. Legal regulation of limitations on the right of performing notarial acts. The article is devoted to the study of the current state and the determination of directions for improving the legal regulation of restrictions on the right to perform notarial acts. It has been established that the Law of Ukraine «On Notaries» contains restrictions on the right to perform notarial acts, their content is that a notary is not entitled to perform notarial acts only in certain cases. It is noted that the restriction on the right to perform notarial acts on this basis refers to the rules of professional ethics of a notary, which interpret the considered restriction on the right to perform notarial acts more broadly than is provided for by the relevant law. It has been proven that according to the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption», notaries are classified as persons who provide public services and are subject to requirements for the prevention and settlement of conflicts of interest. At the same time, the limits of private interest that a notary must take into account when performing notarial actions are much wider than those established in a special law. It is noted that the Law «On Notaries» is not the only normative legal act that defines its own rules regarding the sphere of private interest during the performance of professional duties related to the provision of public services, similar narrowed legal regulation of this restriction is also contained in the laws, which regulate the activities of public and private contractors, appraisers, auditors and other persons who provide public

services.

Based on the analysis of the norms of the Law of Ukraine «On Notaries» it is proved that the restriction on the right to perform notarial acts concerns only the personal and, in part, family relations of the notary, which are associated with a conflict of interests at the level of departmental legal regulation in terms of violation of the rules of professional ethics, in while the provisions of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» apply to the notary public, whose private interest is much broader than that declared in the relevant law, which does not contribute to a clear understanding of situations when a notary public has refrain from performing notarial acts. Taking into account the above, specific changes are proposed to the Law of Ukraine «On Notaries» in order to bring it into line with the provisions of the anti-corruption legislation.

Keywords: *restrictions on the right to perform notarial acts, notarial acts, notarial activity, personal interest, private interest.*

УДК 349.2

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-171-178

Ганна СПИЦИНА[©]
доктор
юридичних наук,
професор

Світлана ГУЦУ[©]
кандидат
юридичних наук,
доцент

*(Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського "ХАІ", м. Харків, Україна)*

ЗАХИСТ ОСОБИСТОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ, ОТРИМАНОЇ У ПРОЦЕСІ ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

Досліджено стан правового регулювання захисту персональних даних працівників, зібраних у процесі моніторингу і відеоспостереження на робочому місці. Встановлено, що національне трудове законодавство не має спеціальних норм щодо особливостей регулювання цього питання. Натомість у європейських країнах є доволі суттєві напрацювання і нормативна база у сфері використання таких методів роботи з персональною інформацією. Автори пропонують доповнити національне законодавство визначенням правил, підстав і строків здійснення роботодавцем моніторингу і відеоспостереження на робочому місці. Це дозволить захистити інтереси сторін трудових правовідносин і сприятиме виконанню законодавства у сфері захисту персональних даних.

Ключові слова: *особиста інформація, спостереження на робочому місці, обробка персональних даних працівника, персональні дані працівників, інформація, захист інформації, трудові правовідносин, працівник, роботодавець, трудовий договір.*

Постановка проблеми. З розвитком штучного інтелекту, баз даних, Інтернету такі технології, як відеоспостереження, зберігання та обробка персональної інформації постійно розширюються і вдосконалюються. Відеоспостереження на робочому місці – це діяльність роботодавців, спрямована на збирання інформації щодо поведінки працівників за допомогою камер, комп'ютерів, приладів стеження та інших засобів у робочий час і на робочому місці. Загалом спостереження на робочому місці розглядається як форма реалізації права роботодавця на управління та контроль, котрий може допомогти підвищити ефективність роботи, оптимізувати робочі процеси та зменшити ризики на робочому місці. Однак на практиці роботодавці часто зловживають відеоспостереженням

© Г. Спіцина, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9131-0642>
spitsyna_hanna@ukr.net

© С. Гуцу, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1373-6079>
s.gutsu@khai.edu